

To ime ima glasilo pionirjev osnovne šole Prešernove brigade v Zeleznikih. Prvo številko XVI. letnika 1985/86 so izdali v počastitev praznika krajevne skupnosti Zelezniki in občinskega praznika Škofje Loke. Vsebinsko je vsa številka, obsegajoča 40 strani, enotna. Posvečena je spominom na prvi dan osvoboditve. Svoje spise je prispevalo 31 učencev od 2. do 6. razreda, med njimi 9 učencev osnovne šole iz Selc. K sodelovanju so povabili tudi starše in druge starejše krajanje. Besedilo je natipkano v dveh kolonah, v ožji koloni od učencev, v širši od starejših.

Večina učencev je pisala ne le o prvem dnevu svobode, temveč o dogodkih med vojno, kakor so jim pripovedovali očetje, dedi in babice in je napravilo nanje najmočnejši vtis, npr. kako so v kleti preživeli napad na bližnjo žandarmerijsko postajo l. 1943; kako so partizani pozimi preplavali Savo in reševali tiste, ki še plavati niso znali; kako so partizanom pomagali kurirčki; kako je babica živela med vojno; kako je oče kot šolar prišel v mlin med domobrance s partizanskim pismom v čevlju; kako se je družina ob požigu Dražgoš umikala na Jelovico; kako se je angleški avion rešil bremena bomb; kako borec opisuje bolnico Franjo; kako je stari oče prišel peš iz Dachaua, sestradan in shiran, in kako so bili veseli »samo da se je vrnil«. Spis v verzih opisuje ranjene tovariše v zasilni bolnici MICI.

Nekaj teh pripovedovanj navajamo tu skoraj v celoti.

Nekega dne, ko je stara mama obešala perilo, je zagledala, da v vas prihajajo Nemci. Zelo se je bala. Prišli so do hiše, kjer je bival kmet. Vdrli so in ga odvlekli na polje. Klical je na pomoč. Na-

NAŠE POTI

ša stara mama ga je slišala, vendar mu ni mogla pomagati. Nemci se kmeta niso usmilili, temveč so ga ubili. Vaščani so se zbrali in stekli na polje. Položili so ubitega na nosila in ga odnesli domov. Ponoči so prišli partizani in ga pokopali. Tisti časi so bili zelo hudi.

(Jure Rozman, 3. r. Selca)

Med vojno so bili tudi na Zalem Logu hudi časi. Moj stari ata je bil partizan s partizanskim imenom Zvone. Nemci so imeli postojanke v Sorici in Zeleznikih. Zato naši niso bili nikoli mirni. Nekega dne je bil stari ata doma na obisku. Ravno takrat pa so prišli Nemci na Zali Log. Ata je imel bunker pod hle-

vom. Ko je slišal, da prihajajo Nemci, je šel v hlev, odprl bunker in vstopil, mama pa je zaprla vhod in posula steljo okrog. Že so bili Nemci pri naši hiši. Mamo so vprašali, kje je mož. Da je že umrl, je odgovorila. Ukazali so ji, naj jim gre pokazat grob. Šla je in pokazala neki drugi grob. Potem ata raje ni več hodil domov, ker je bilo prenevarno za mamo in otroka. Ko je odhajal, ga je videl sin Tonček. Ker je imel ata zelo rad, je stekel za njim. Videla pa ga je starejša sestra Marta. Tekla je povedat mami. Ta ga je zadnji čas ujela, saj bi lahko izdal bunker. Resno mu je naročila, da ne sme nikoli več hoditi za atom.

(Andreja Frelih, 5. a)

Med vojno so Nemci pozivali tudi naše fante in može. Leta 1943 je dobil tak poziv tudi sosedov mlajši sin. Rad bi odšel v partizane, če se ne bi bal, da bodo sovražniki domače preselili. Zato je Nemce počakal doma. Vzel je kovček in odšel z njimi. Pred hišo se je »spomnil«, da je pozabil nekaj robcev. To jim je povedal in odšel po stopnicah navzgor. Na vrhu so bila vrata, ki so vodila ven. Skoznje je pobegnil v partizane. V tem času so bili njegovi starši v cerkvi. Da bi jim sporočil, kam gre, jih je tam počakal. Ko so starši prišli domov, so Nemci še čakali nanj. Vprašali so mamo, kje ima sina. Iskali so ga vse do vasi Kališe. Tako je sosedov sin odšel v partizane.

(Veroni Hajnrihar, 3. r. Selca)

Večeralo se je. Babica je kuhala krompir. Bil je že kuhan, a dedek ni takoj prišel. Nekdo je potrkal na okno. Babica je prestrašena stopila tja. Kdo bi bil? Odgrnila je zaveso in videla dva partizana. Zaprošila sta jo za večerjo. Babica je v pehar naložila kuhan krompir. Dala ga je skozi okno partizanom in ju zaprosila, naj gresta, ker so na drugi strani Nemci. Res sta odšla. Nemci niso prišli k nam. Čez nekaj časa sta partizana prinesla pehar nazaj.

(Tinka Jelovčan, 5. a)

Partizan je ob potoku zagledal belo mucu, poklical jo je in ji dal skorjico

kruha. Muca je nato šla za njim v bunker. Ko se je pričela ofenziva, je partizan odšel iz bunkerja. Po hudem boju se je vrnil. Muco je našel na svojem ležišču. Oba sta dočakala konec vojne.

(Klemen Veber, 2. b)

Moj stari ata je bil med vojno partizanski kurir. Ko se je spominjal hudih časov, mi je s solznimi očmi pripovedoval, kako je nekoč bežal pred Nemci. V rokah je imel italijansko puško, ki je imela svoje muhe kot kaka stara muha. Nekega večera okrog desetih je nesel pismo v Kozje. Na poti ga je nekdo pričakal. Ata je skočil po zajčje v grm. Koraki in težko dihanje se je približevalo. Pomislil je na medveda. Pomeril je tja v tri dni. Luna je posijala izza hriba. Sam sebi se je nasmejal: na poti je bil jež! Ko je prišla zmaga, je naš oče vriskal, hkrati pa s težkim srcem pomislil na padle tovariše.

(Aljoša Romih 4. c)

Več spisov govori o samem koncu vojne in osvoboditvi. Naj navedemo nekatere:

Stara mama mi je povedala: Bilo je spomladi leta 1942. Nenadoma so začeli k nam hoditi žandarji. Hoteli so vedeti, kje je moj brat, mi pa še nismo vedeli, da so ga takrat že ujeli. V partizane je šel decembra 1941, vendar smo to vedeli samo mi, ker že prej ni bil doma. Izgovarjali smo se, da ga že dalj časa nismo videli. Bali smo se, ker so takrat začeli seliti vse tiste ljudi, ki so delali za partizane. Prišli so še večkrat, dokler ni nekega dne soseda povedala, da so ga v Begunjah ustrelili. Hudo je bilo, a je vendar mama še vedno potihem upala, da le ni res. Zato ji je bilo še huje ob koncu vojne. Prihajali so partizani, le mojega brata in še veliko drugih smo zaman čakali. Ko smo po vojni iskali njegov grob, tudi tega nismo našli. Odpeljali so ga v Mauthausen v krematorij. Na Okroglem, kjer so ga ujeli, stoji spomenik v spomin njemu in njegovim tovarišem.

(Tomaž Kosem, 5. c)

Ker sama nič ne vem o dnevu zmagе, sem vprašala babico, ki je bila pri partizanih. Tam je doživela dan zmagе. »Proti koncu vojne je bilo veliko hajk. Zadnje dneve smo prespali po hlevih, kozolcih in drugod. Vsak izmed nas si je želel doživeti dan zmagе. Ravno na dan zmagе je na vasi počil strel. Sem ter tja so bili še Nemci. Partizana so obstrelili v nogo. Ranjen je čez neki most ušel v gozd. Zasledil ga je pes. Ko so prišli sovražniki do njega, so ga mučili. Potem so ga ustrelili. Mrtvega so za noge privlekli čez most. — Takega dneva zmagе si nisem želela. Ta partizan je bil moj soborec,« je dodala babica.

(Urša Medičevc, 4. c)

Moja stara mama živi v Martinj Vrh. Stara je dvainosredemdeset let. Takote se spominja konca vojne: »Ker je odšel starejši sin že sredi leta 1942 v partizane, so me januarja 1943 izselili skupaj z osmimi otroki v Nemčijo. Tam sem bila do maja 1945. Ko sem prišla domov, je bila domačija zapuščena. Takoj po prihodu smo se lotili obdelave zemlje. Lakota je bila najhujše zlo za moje otroke in zame. Ker sta ostali v hlevu dve kravi, smo imeli vsaj mleko. Prvo leto nismo niti enkrat jedli kruha. Samo krompir, korenje, repo in zelje. Naslednjo

Bil je zimski večer. Sedela sem pri peči zraven stare matere: Začela mi je pripovedovati: Zdaj nam je lepo, toda ko samo pomislim na vojne dni, me zaboli v srcu. A prišla je ta tako težko pričakovana svoboda. Nesla sem v mlin v Dolenjo vas. Seveda, če ne bi bilo vojne, bi nesel tvoj stari ata, a kaj, ko pa so bili vsi v partizanih! Naložila sem si vrečo na rame in šla. Že v Selcih sem videla veliko vojakov, kar se mi je zdelo čudno. V Dolenji vasi pa sem opazila, kako nekdo odstranjuje nemško tablo z gostilne. Ko sem se vračala, je tam že visel slovenski napis. Čez nekaj dni pa sem dobila pismo. V njem je pisalo, naj pridem s hčerko v Zeleznike. To se mi ni zdelo tako čudno, bolj me je presenetil možev podpis. Čakala sem na nedeljo. A še preden je prišla, je bil mož že doma. Šele takrat je zame prišla svoboda, saj smo bili vsi doma. — Na koncu je stara mama dodala: »Želim si le, da vojne ne bi bilo nikoli več.« Seveda si to želim tudi jaz in še mnogo drugih.

(Mira Rovtar, 6. d)

leto smo pridelali nekaj rži, tako da sem lahko spekla nekaj kruha. Tudi prašiče smo pričeli rediti. S tem se je hrana precej izboljšala. — Čeprav se moj sin ni vrnil, je bil dan zmage najsrečnejši dan v mojem življenju.«

(Vojko Pintar, 4. c)

Druge svetovne vojne se še živo spominja moj stari oče Jože Šmid. Po toliko hudih letih je končno napočil težko pričakovani dan svobode — 9. maj 1945. Vsi narodi sveta so tedaj praznovali. V ljudeh je bilo nepopisno veselje, ko se je svet otresal fašističnega jarma. In zadnje dni so se na vseh frontah ameriški in sovjetski vojaki od veselja objemali. Objemali so se od glada in trpljenja izmučeni ljudje po koncentracijskih taboriščih. Objel se je ves svobodoljubni svet. Propadla je Hitlerjeva Nemčija, ki je svetu povzročila toliko gorja. — Vojne je bilo konec, začelo se je drugo obdobje, ki pa tudi ni bilo lahko. Treba je bilo obnoviti porušeno domovino. Ljudje so se tega zavedali in so z veseljem poprijeli za delo. Danes živi-

mo v lepši, svobodni Jugoslaviji. Žrtvovala je svojih milijon sedemsto tisoč rodoljubov. — Moj ded ne bi rad videl, da bi se vojna še kdaj ponovila.

(Klavdija Zalaznik, 6. d)

Širšo kolono glasila izpolnjujejo prispevki 34 starejših domačinov, internirancev in borcev iz 12 krajev. Nekateri prispevki obsegajo le nekaj vrstic, nekateri pa po več strani. Med njimi sta članka sodelavcev Loških razgledov Ivana Jana, proučevalca dražgoške bitke in gorenjskega partizanstva, ter Cirila Zupanca iz Železnikov, ki živi sedaj v Novi Gorici. Vsi opisujejo, kje in kako so dočakali osvoboditev. Iz vseh teh prispevkov odseva sreča in veselje zaradi konca vojne in začetka svobodnega življenja.

To številko Naših poti je uredil Marjan Pogačnik, učenec 7. d razreda, mentorica učencem-piscem je bila Martina Sedej, ilustratorjem pa Janez Hafner.

Uredništvo